

Pietus jam atnešė prie lovos, atnešė ir melsvos pieniškos makaronų sriubos vakarienei, o per tą laiką jis gulėjo aukštieininkas, užmerkęs akis, ir visai jam nebuvo nei nuobodu, nei ko. Ir nieko jau taip baisiai jam neskaudėjo. Lėkė abu su Milda Marija dviračiu į pakalnę, mokėsi tuščioj klasėj šokti valsą, net dabar dešinės rankos linkyje jautė jos ploną liemenį, matė ją bulvėse, klasėje, mokyklos kieme, visur.

Kitą rytą pirmoji į palatą įsibrazdino valytoja su savo kibiru ir šlapiu skuduru, apvyniotu ant tokios medinės T raidės. Jis trumpai atmerkė vieną akį ir pasižiūrėjo: pagyvenusi, suvargusi moteris – ir tiek. Vėl užsimerkė ir gulėjo aukštieininkas. Ji turbūt nepastebėjo tos jo trumpai atmerktos ir vėl greit užmerktos akies, manė, kad, prileistas vaistų, miega. Jis tik pajuto, kaip ji švelniai paglostė delnu jo skruostą, giliai atsiduso ir pati sau tyliai pasakė, labai tyliai:

– Jėzau Kristau, Viešpatie mūsų, daugiau nebesunkink tokiam jaunam gyvenimo... Ir taip koks sunkus bus...

Jis išsigandęs atmerkė abi akis, pamatė tos moters veide graudumą, gailėstį, paklausė:

– O dėl ko bus sunkus?

Ji nei sutriko, nei išsigando, tik pati paklausė:

– Ar tau nesakė daktaras?

– Niekas nieko nesakė.

– Juk ubagėlis būsi! Nešilankstys daugiau tavo kojė!..

Atsargiai pasisuko ant dešinio šono, įsikniaubė į pagalvę. Nereikia, kad kas matytų jo veidą, nereikia, kad ir jis pats ką matytų, nieko nereikia, nieko nereikia, nieko daugiau nereikia...

Jis girdėjo, kaip išėjo valytoja, vėliau sanitarė atnešė pusryčius, padėjo ant spintelės lėkštelę košės, puodelį arbatos, bet

nežadino. Tiktai kaimynas rusas, kurio lova prie pat lango, šūktelėjo per visą palatą:

– Vaikine! Pusryčius pramiegosi!..

– Nerékauk, nežadink vyruko. Atsibus – ir suvalgys, – pasakė tas antras kaimynas, lietuvis.

Paskui vėl rusas, tik jau tylesniu balsu:

– Jeigu pats nevalgys – gali man atiduoti, nér čia ko gražinti. Ir taip virtuvės bobos užpakalių nepaneša!..

Jis nieko jiems nepasakė. Svarbiausia – gulėti šitaip įsikniaubus, gulėti, gulėti, o kai jeis gydytojas ir seselė, kai nori nenori vis tiek reikės atsiversti aukštielninkam, – kad ant tos pagalvės netamsuotų šlapia dėmė.

Paskui į palatą įėjo tas raudonveidis gydytojas, pasakė „labas rytas“, sušiugždėjo ir seselės chalatas. Kadangi jo lova buvo prie pat durų, tai nuo jo ir pradėjo. Turėjo dabar atsiversti aukštielninkas, turėjo atsimerkti. Seselė žvilgtelėjo į nesuvalgytus pusryčius, o gydytojas atmetė šalin jo antklodę, paspaudė koją aukščiau, žemiau tvarsčių:

– Skaudėjo šiąnakt?

Jis linktelėjo galvą. Kai guli aukštielninkas ir nori linktelėti, keistai tas linktelėjimas atrodo, – tartum siektum smakru bakstelėti sau į krūtinę.

– Koks skausmas? Nuolatinis ar pulsuojantis?

Jis vėl linktelėjo, o gydytojas nesuprato:

– Klausiu, kaip skauda: nuolat ar pulsuojančiai?

Dabar pasakė:

– Pulsuojančiai.

Gydytojas tik dabar atidžiau pasižiūrėjo jam į veidą:

– Jau pasakė kas nors?..

Jis ir vėl linktelėjo.

– Du kubikus raminančių, – grįžtelėjo atgal į seselę ir dar pridėjo lotynišką pavadinimą. – O tavo motina kada atvažiuos?

– Sekmadienio rytą.

Gydytojas prisitraukė artyn taburetę, atsisėdo, praskėtęs kelius, pirštus susinėrė tarp jų. Patylėjo, patylėjo, pasižiūrėjo vėl į akis, netikėtai paklausė:

– Kiek tau dabar metų?

– Aštuoniolikti.

– Tada pašnekėkim kaip vyrai.

Bet nepašnekėjo, nes vėl nutilo, rinkdamas galvoj žodžius. Surinko, matyt, pačius būtinausius.

– Iš tavo sąnario liko tik skeveldrų krūva. Lengviausia buvo paimti ir nupjauti visą koją virš jo. Suaugusiam žmogui kiekvienas chirurgas būtų taip ir padaręs, bet mes čia pasitarėm, pasitarėm... Bandysim gelbėti, bet manau, kad reikės mažiausiai dar vienos, o gal ir dviejų operacijų. Jeigu nebus infekcijų... Iš-tversi?

Vyniautas tylėjo. Dabar tartum laukė savyje kokio balso, kuris pasakytų, ištvers ar neištvers. Bet nieko nesulaukė.

– O kur aš dėsiuos neištveręs?.. – pats paklausė gydytojo.

Gydytojas paėmė jo dešinę ranką, kietai spustelėjo virš riešo ir atsistojo.

– Pusryčius būtinai suvalgyk. Ar iš namų ko atveš?

– Gal atveš.

– Jei gāli – tegu atveža. Jėgų reikės daug. O motina, kai atvažiuos, tegu susiranda mane skyriuje, sekmadienį aš kaip tik budžiu. Tėvo neturi?..

– Ne.

Ir vēl trumpai, bet keistai pasižiūrėjo jam į akis, prieš nu-
eidamas šalin nuo lovos. Tikrų tikriausiai – pats buvo užaugęs
be tėvo, kitaip juk nė į galvą nebūtų atėję paklausti. Kai seselė
suleido tuos vaistus – sukimšo nenorom atšalusią avižinę košę,
paskui išgėrė ir arbatą, tada vėl įsikniaubė į pagalvę, bet dabar
nebebijojo, kad ant jos liks šlapia dėmė. Visuomet daug leng-
viau, kai nors kiek, nors trupučiuką į priekį žinai savo likimą. O
prieš pat užmigdamas dar spėjo pagalvoti, kad sekmadienio
rytą jam pačiam teks raminti verkiančią motiną.

Ir taip iki sekmadienio. Rytą – tų raminančių ir vakare – tų
raminančių ar nuskausminančių. Pakeldavo galvą, greit suval-
gydavo, kas padėta ant spintelės, ir vėl tuojau įkrisdavo į miegą.
Tik sekmadienio rytą jau nieko nebesuleido.

Vyniautas žinojo, kad geltonasis autobusiukas atvažiuoja į
Klaipėdą dar prieš dešimtą valandą, kiek po dešimtos motina
pasirodys palatoj. Neturėdamas laikrodžio, vis klausinėjo to lie-
tuvio kaimyno, kiek dabar valandų. Paklausia, paguli, žiūrėda-
mas į duris, ir vėl po penkiolikos minučių:

– O kiek dabar valandų?..

Motina įėjo į palatą jau prieš pat vienuoliktą. Nejaugi taip il-
gai kalbėjosi gydytojų kambaryje su tuo raudonveidžiu chirurgu?

– Aš dar pavaikščiojau po krautuves, norėjau tau ką ska-
nesnio nupirkti, bet kad nieko jose nėra! Nupirkau tau saldainių
maišelį, du pakelius sausainių paėmiau... Bet, va, žiūrėk, ką tau
Drungilienė įdavė! Tokios skaniausios aviečių uogienės!.. Įsidėsi
po šaukštelį į arbatą... O čia – rūkytos dešros rinkė, ir keturis
kietai virtus kiaušinius atvežiau.

– O iš kur ta dešra?

– Juk visa Nausodė žino apie tavo nelaimę. Moterys atnešė

kuri ko, kelioms savaitėms turėsiu tau ko po nedaug atvežioti. Daktaras sakė, kad tau reikia daug valgyti.

– Jau kalbėjai?

– Jau, – ji nudūrė akis žemyn.

Bet jos buvo sausos, tik iš šviesiai mėlynų pasidariusios tamsiai mėlynos, kiek paraudusios, lyg būtų savaime perdegusios, kaip žarijos, paakiai pabarstyti it kokiais pelenais, veidas suvargęs, net patįsęs žemyn. Ir visa atrodė daug vargiau nei tada, kai Balsys išvažiavo žaliojoj mašinėlėj...

– Nu, ką, mama... Iškentėsiu kaip nors. Vis tiek nei pabėgti iš čia, nei pro langą iššokti negaliu.

Vyniautienė taip iš gilumos atsiduso, taip iš gilumos...

– Aš dabar nė vieno žmogaus nenoriu matyti... – pridūrė.

– Ir savo Mildos nenorėtumei?.. Jeigu kartu atvažiuotumėm abidvi?..

– O ji teiravosi?

– Ne.

– Tai ir nereikia...

– Paprašyčiau – gal tau laišką parašytų?

Ir laiško jam nereikėjo. Nieko nereikėjo, net savęs paties.

Motina išvažiavo tokiomis pat giliai įkritusiomis ir patamsėjusiomis akimis. Ir visais kitais kartais – taip pat.

Jau jis buvo ir po antros, ir po trečios operacijos, kol vieną rytą pamatė, kaip gražiai, kaip ramiai ir tyliai už palatos lango leidžiasi į žemę pirmasis sniegas... Graži dabar turėjo būti žemė. Daug kas turėjo būti gražu, bet nebuvo...

Chirurgas Krasnovas, kuris kiekvieną dieną pasirodydavo palatoj tokiu raudonu veidu, lyg būtų ką tik įėjęs iš speigo ar žvarbaus vėjo... Kaip kartais pavardė atitinka žmogų ar žmogus

pavardę!.. Taigi chirurgas Krasnovas tą dieną, kai nuo rankos nuėmė gipsą, ir Vyniautas su siaubu žiūrėjo į savo negyvai pilka oda aptrauktą kaulą, nė kiek ne storesnį už kastuvo kotą, – taigi tą dieną chirurgas Krasnovas pasakė:

– Neišsigąsk, vaicine. Nejudėdami atrofavosi raumenys, bet trinsi, judinsi, mankštinsi juos – ir po poros savaičių vėl bus kaip buvę. Kitaip neturėsi jėgos net ramentui po pažasčia nu-laikyti. Viskas, kas ilgai nejuda organizme – atrofuojasi: raume-nys, kaulai, kraujagyslės... Ir žmogaus dvasia – taip pat. Tūno viduje susigūžusi nejudėdama, bijodama ir pati savęs, ir kitų žmonių... Ir ta gali sudžiūti į kaulą...

Taip jis, pasilenkęs virš Vyniauto rankos, kalbėjo tartum pats sau, o tu, žmogau, paskui gulėk lovoj ir galvok, kas buvo pasa-kyta. Ir ne vieną kartą šitaip. Arba tą rytą, kai atnešė jam prie lovos ramentus, sureguliuavo ilgį ir, prilaikydamas už peties, lie-pė pereiti per palatą, paskui – ir per koridorių, ten parodė, kaip laikyti atkišus į priekį nesilankstančią koją, kad padas nekliūtų už grindų, – ir tą kartą, kai Vyniautas, sunkiai alsuodamas, bet laimingas, jau vėl gulėjo savo lovoj, jis paėmė tuos ramentus, pastatė galvūgaly ir šypsodamasis paklausė:

– Ar tolima buvo kelionė?

– Pati tolimiausia!..

– Toliausiai nukeliauji mintyse, kai galvoji apie kitus. Jeigu vien apie save – tiktai sukiesi ratu toj pačioj vietoj... Rytoj vėl keliausim.

Ką jis norėjo tuo pasakyti, ką pažadinti jame?.. Ir vėl – gal-vok ir galvok atsigulęs. Ir keliaudavo: žvyrkeliu, Erlos paupiais, ilgąja įkalne į mokyklą, po miestelį, visą raudoną nuo šermukš-nių. Tiktai ne visur ir mintimis galėdavo nukeliauti. Buvo vieta,

tartum piktos rankos apibrėžta juodu ratu, ir to rato jis niekaip neįstengdavo peržengti. Prieidavo, pastovėdavo – ir turėdavo grįžti žvyrkeliu atgal į savo kiemą, kuriame kiekvieną kartą taip gražiai jam žydėdavo obelys ir švilpaudavo mėlyni varnėnai...

Kai mokyklos kieme sustojo tarybinio ūkio sunkvežimis, o jis, motinos padedamas, atsargiai ropštėsi su tais savo ramentais iš kabinos, pirmiausiai pastebėjo, kad takas nuo būdelės iki pat mokyklos laiptelių, o ir patys laipteliai storai pabarstyti pelenais. „Kad nepaslyščiau...“ – suprato. Paskui giliai įkvėpė oro, šypsojosi, žiūrėdamas į motinos veidą, ir labai norėjo, kad ir ji pagaliau nusišypsotų, bet per visą tą laiką ji buvo užmiršusi savo šypseną. Pasižvalgė aplinkui po visą dar baltą plynaukštę. Jau buvo pirmosios kovo dienos, bet dar niekur nebuvo pratirpęs joks žemės lopelis. Ir tada pamatė ant medininko stogo užkeltą savo tekinį.

– Mama, o kas užkėlė?..

– Kai vyrai plovė tas malkas, paprašiau – ir užkėlė. Juk ir tu pats norėjai užkelti... Judėkiv palengva į vidų, toks vėjas dar šaltas.

Dabar jis vėl buvo savo namuose. Ne kitame mokyklos gale, kur gyveno, ne Petrošiaus statytame name, o savo namuose.

Ir labai norės būti juose, ir bus, kol tiktai gyvenimas apskritai leis būti. Nes per daug gerai dabar žinojo, kas yra nenamai.

Atsidaręs ligi galo visas trejas duris – savo kambario, motinos kambario ir virtuvės – jis kelias dienas, bilkšnodamas tais ramentais, kepėstavo pirmyn ir atgal, stengdamasis neužkliūti už staktų. Gerai atsiminė, ką daktaras Krasnovas dar ligoninėj pasakė:

– Tie ramentai tau ne amžinai. Iš pradžių – su jais, o paskui pats matysi, kada jau laikas juos padėti į šalį: pabandyk neilgai

pastovēti be jū, kaip anksčiau kad stovėjai. Jeigu operuotosios kojos nuo kūno svorio neskauda ar skauda visai kenčiamai, – gali pratintis prie lazdos. O dar vėliau ir jos neberekės, tiktai eisena bus šiek tiek pasikeitusi. Va, tokia, – daktaras Krasnovas atsistojo nuo taburetės ir perėjo rodydamas per palatą. – Matei?

Kaip nematys: žengiant žingsnį kaire koja, viršutinė kūno dalis per juosmenį kiek krypteldavo į dešinę, o kairė pėda, apibrėžusi ore nedidelį puslankį, gulėsi ant žemės priekyje dešiniojos. Lygioj vietoj visai nedaug bus to žymumo.

– Tik neskubėk!.. – įspėjo Krasnovas. – Kad nereikėtų mums vėl susitikti. – O tada jau... Pats supranti.

Suprato, kaip nesupras, todėl ir žingsniavo dabar per visus tris kambarius, kol motina mokė vaikus kitame gale. Kai pavargdavo, guldavosi į lovą ir laukdavo, kol nuo kaktos nudžius prakaitas. Trečią, ketvirtą dieną jau ne tiek pavargdavo, tik tie ramentai skaudžiai pjaudavo pažastis.

Kai per ilgąją pertrauką motina įėjo paduoti valgyti, – jis jau pats buvo įsipylęs lėkštę sriubos, sėdėjo prie stalo ir valgė.

– Kaip tu pats įsipylei, kad rankų neturi? Ar į dantis įsikanęs tą lėkštę atsinešei?

– Aš jau ir su vienu kriukiu galiu paeiti!.. Kad tu parneštum iš medininko kirvį, pjūklelį ir ilgesnį lentgalį, aš atsisdėdęs sau šiokią tokią lazda išsitašyčiau.

– Palauk, neskubėk dar su ta lazda.

Motina vėl išbėgo į pamoką, o jis sėdėjo virtuvėj ir žiūrėjo pro langą. Jau kelinta diena laikėsi atlydys, tik naktimis kiek pašaldavo. Žvyrkelio pakraščiai jau buvo aptirpę ir patižę, tik vidury matėsi suvažinėtas purvinas ledas. Ir abu grioviai šonuose dar buvo pilni sniego, bet po juo jau turėjo gurgėti atlydžio van-

duo, pavasariais juk taip linksmai gurgėdavo!.. Kiekvieną rytą klausdavo motinos, ar nepasirodė prie jo inkilų varnėnai, bet šį pavasarį jie kažkodėl neskubėjo. Gal jautė, kad po pirmojo atlydžio vėl užeis šalčiai, vėl uždės sniego.

O kitas rytas buvo sekmadienis. Po pusryčių jau ne vieną kartą pražygiavo per visus tris kambarius, bandė ir su vienu ramentu, bet koja liepė jam liautis ir gultis į lovą. Tą ir padarė. Išgirdo, kad kažkas įėjo į gonkas, paskui pabeldė koridorių į duris.

– Prašom!.. – pasakė motina ir tuoj po to jau visai garsiai: – O tai tau nebuvėlė!..

Pažinęs balsą, jis nusisuko veidu į sieną ir užsiklojo galvą. Girdėjo artėjančius žingsnius.

– Tai jau parvažiavai?..

Tyloje ji nedrąsiai trypčiojo pas duris. O jis viską girdėjo, menkiausią garsą, tartum matytų ausimis po tuo užsitrauktu apklotu.

– Eik toliau, nestovėk, pasitrauk iš po stalo kėdę ir sėskis, – tai buvo motinos balsas.

Po to ji uždarė duris, nenorėdama klausytis.

Keli žingsniai per grindis, atitraukiamos kėdės garsas, drabužių sušiugždėjimas sėdantis. Atsisėdus – padažnėjęs, pagarsėjęs alsavimas, lyg būtų ką sunkiai nešusi.

– Nepyk, kad neatvažiavau į ligoninę aplankyti. Ir laiško nė vieno neparašiau. Galėjau nors kelis žodžius parašyti, įduoti tavo motinai, būtų nuvežusi... Bet aš jau nebedrįsau tavęs. O dėl kitų... Lai sau mato, lai sau laido liežuvius...

Girgžtelėjo kėdė, patogiau pasitaisė sėdėti.

– Mėnesio gale gimdysiu.

Dabar jis krustelėjo po antklode, pajudino skaudančią koją.

– Nusiklok tą savo galvą. Taip ir paliksi nematęs, kokia aš nėščia atrodžiau...

– Nenori – gulėk taip. Bet kad jau ryžaus ateiti, ryšiuos ir papasakoti. Tik kad tu nenori klausyties.

– Kai tu atėjai to tekinio, mes jau buvom ne vieną kartą tą darę. Prieš temstant pasakysiu motinai, kad einu pas tave pasi-
plepėti, o pati – už sudegusios kopyčėlės į rugius.

– Aš žinau, kad tu vis tiek girdi. Motina išvažiavo dviem die-
nom pas brolių, o vakare anas išsitraukė iš to savo portfelio tokio
skanio likerio.

– Nebijok, pirmąjį kartą aš ne motinos lovoj. Ir ne ano. Savo!
Bet juk tas ne taip jau ir svarbu, ar ne?.. Matai, tavo bėda – tik
pusė bėdos. Metais vėliau baigsi mokyklą – ir tiek, niekas ne-
pražus, o man – viskas: ir mokykla, ir svajonės, ir visas gyve-
nimas. Nebijok, daugiau nebegyvena pas mumis. Kai aš jau
aiškiai buvau matoma – motina, pasiėmusi geležinį grėblį, ka-
potinai iškapojo iš kiemo. Iš pirmo ant tavęs galvojo, bet aš pati
pasakiau, nors anas ir prašė baisiausiai, kad neprasitarčiau.

Vėl girgžtelėjo kėdė, sušiugždėjo drabužis.

– Pasiveizėk nors vieną kartą į mane tokią.

Paskui trakstelėjo durų rankena, bet išeidama ji neuždarė
durų, jis girdėjo, kaip motina virtuvėj kalbėjo:

– Vaikeli, kaip tu pareisi? Tokia kelio slidybė!.. Einam, paly-
dėsiu galelį.

Trinkt virtuvės durys, trinkt gonkų.

Jau nieko nebebuvo visame name, net Drungilienės už sie-
nos, o jis tebegulėjo užsiklojęs galvą. Ilgą laiką taip gulėjo, kol
tik neparėjo motina ir neatsisėdo ant lovos krašto.

– Paveizék, ką aš tau parnešiau!

Kai jis nusiklojo galvą, pamatė, kad motina tiesia į jį geltoną gražiai išlenktą lazda.

– Kieno ta lazda, mama?

– Petrošiaus.

Turėjo padėti. O Milda Marija sėdėjo raudonais skruostais ir visą laiką juokėsi, nes Palis pasakojo anekdotus. Galima pasijuokti, kodėl ne, bet kam juoktis be perstojo?

Kai pabaigė ir antrą butelį, Razmienė pasiūlė: – Dedamės po lygiai ir einam pas mane! Kokių skanių rūgštų kopūstų turiu užkandai!..

– Einam!.. Einam!.. – Milda Marija timpčiojo Vyniautą už rankovės, o Vyniautas dar nesakė nei taip, nei ne, žiūrėjo į Palį.

– Negaliu, ponios panelės!.. Man paskui boba kiaušius nuraus!..

Tada ir Vyniautas atsistojo, pasakė Mildai Marijai:

– Važiuojam namo.

Ta stovėjo papūtusi lūpas. Aiškiausiai matėsi, kad labai dar nenorėjo.

– Eikit judu šikt, tokia kompanija!.. – Razmienė paėmė tuščius butelius už kaklelių ir pakišo po stalą. – Pirk šnapsą ir dar samdyk gėrėjus!

– Kitą kartą, kai jau būsiu išsiskyres!.. – pajuokavo Palis.

– Kas tave tokį tuomet priims į kompaniją?

– Kokį? – nesuprato Palis.

– Su nurautais kiaušiais!..

Kvatojosi visi trys, net Vyniautas šyptelėjo. Taip ir išklegėjo į gatvę. Milda įsikibo jam į parankę ir vis dar juokėsi, nors Vyniautas visą kelią tylėjo. Nebuvo čia jokio linksnumo, tiktai toks paprotys – statyti kitiems iš pirmos algos.

Autobuse ji būtų užmigusi, gerai, kad tiek čia to važiavimo. Išlipusi pasigraibė po palto kišenes:

– Vieną pirštinę pamečiau!..

– Nepametei. Še. Palikai autobuse... prisigėrusi.

– Aš prisigērusi?! Aš?! Nematei tu manēs prisigērusios! Ot, Kretingoj tai tikrai buvau!.. Du kartus. Vajēzau, vajēzau!.. Negalējau rytā atsiminti, nei kur buvau, nei su kuo. Kaip į maišą!.. Palydék mane, Vyniautéli.

– Pati pasilydék!.. – Vyniautas pasisuko į virtuvės langą šviesą. – Maža ponia!..

– Tu tą dar atsiminsi!.. – supyko Milda Marija.

Vyniautas pasižiūrėjo atgal per petį. Gal ir nebuvo girta. Nešlitiniavo. Bet vis tiek negerai. Juk ne vienas toks kartas jau buvo. Ir daug bus. Ir tokių, ir kitokių. O dar Razmienę į drauges įsitaisė.

Motinai nesakė nieko. Kai atsigulė, – lova po juo lengvai sūpavosi, sūpavosi, kol greitai užmigdė.

Kitas rytas buvo sekmadienio, o sekmadienis – visų. Ir motina šiandien ilgiau nesikėlė, nešlepsėjo po kambarį, nebildėjo virtuvėlėje, skeldama malką. Našlės sekmadienis, vienodas ir tuščias. Kas jai nuskyrė tokį gyvenimą, juk ne pati pasirinko? Ir kas tas „kas“, šitaip visiems nuskiriantis?.. Ir Vyniautui yra nuskyręs, ir Mildai Marijai, ir jos vaikui, ir nė vieno žmogaus nėra užmiršęs, visus turi susirašęs storą paslaptingoį knygą. Bjauru gyventi šitaip užrašytam, juk neprieisi arčiau, net akies krašteliu nepamatysi to užrašo. Gerai vaikui: jis laksto, žaidžia, neša per kiemą inkilėlį varnėnui, o nežino, kad yra kažkur jo užrašas, tame užrašė – brūkšnys, po tuo brūkšniu – jau visai kitoks suaugusio žmogaus gyvenimas. Yra tikriausiai. Yra, negali nebūti ir dar vieno, storo ir juodo, po kuriuo – tuščias tarpas, o dar žemiau – jau kito, tau visai nepažįstamo žmogaus pavardė...

– Ką čia aš!.. – supyko ant savęs Vyniautas.

Reikėjo į būdelę, o apie ją toj knygoj tai jau tikrai nieko neparašyta. Ir motina besanti jau atsikėlusi, besėdinti virtuvėj prie lango ir bežiūrinti į siaučiančią pūgą. Sugrįžęs ir jis prisėdo priešais.

– Seniai nebesu mačiusi, kad taip pustytų. O juk gyvenu čia vienas metais seniau, negu tu turi amžiaus.

Vakarų vėju paprastai pustydavo šitaip: iš ten, iš Erlos pusės, pro retų sodybų tarpus atvingiuodavo pačia pažeme pauraus sniego upės, peršokdavo žvyrkelį, paskui – po sodą, vėl plynais laukais, kol dingdavo Upalio slėnyje, ten žemai. O dabar dangų maišė su žeme, gūšiai kėlė sniegą į orą, suko verpetais, stulpais ir tuos stulpus stačius nešė skersai žvyrkelį. Nebegalėjai įžiūrėti net Mildos Marijos trobos galo, nieko. Mokykla išsigandusi prisigūžė prie sniego, prie pat griovio krašto, tik ir to griovio jau nebebuvo, užnešė, vėpūtiniai kilo pasieniais ligi pat langų. Tartum atskyrė kas abudu nuo didžiojo gyvenimo, nuo visko, bepaliko kiekvienam po tokį mažą, baltą, suspaustą į vatos gumulėlį.

– Šunies į lauką nevaroma diena, – atsistojo nuo stalo Vyniautienė. – Kažin, ką čia mudu virsimės valgyti?..

Mintys pakelia žmogų nuo žemės, mintys ir nuleidžia atgal. Vyniautas nuėjo ir su visais drabužiais atsigulė vėl į lovą. Ar ne taip yra, kad žmogus gyveni nedideliais gabalais? Nugyvenai vieną – ir įsidėjai kaip į kokį maišą, kurį visą gyvenimą nešiojiesi ant pečių... Ar ne todėl seni žmonės ir vaikšto sulinkę?.. Štai ir jo dar vienas gabalas nugyventas, tas, kuris prasidėjo Kretinogoj nuo kursų ir baigėsi vakar kirpykloj. Ne, ne nuo kursų. Nuo Drungilienės. Ir ne kirpykloj, o girta Milda Marija. Tai tik Vyniautas nuobodžiai gyvena vis toj pačioj vietoj prie žvyrkelio, o ji

tartum visą laiką sėdi prie lango ir laukia įsitempusi autobuso: jšoks ir išvažiuos į kitą, į kitokį gyvenimą, kuris ją taip traukia. Pats vakar matė, kaip traukia. Ir net ranka niekam nepamojuos išvažiuodama. Jos proteliui taip atrodo: jeigu jau kitas, vadina- si, geresnis. Vadinasi, įdomesnis. Vadinasi, toks, apie kurį reikia svajoti. Papuls ji į tą miestelio gyvenimą, papuls, jau papuolė, nebebus gryna kaimietė, nors vakarais dar ir turės grįžti prie vaiko. Bet juk augš tas jos vaikas, daug tokių vaikų patys auga, pradės lakstyti po kiemą, po kaimą, nubėgs į miestelį... O ji ver- šis iš to miestelio dar toliau. Visuomet tolyn nuo tos vietos, kur pati gyvena. Tik ne kiekvienam pavyksta išsiveržti, ir kas tada būna? Negerai būna. Vyniautas jautė, kad negali būti gerai. Kur užrašyta toj paslaptingoje knygoje, ten ir reikia gyventi. Bet jai ne- paaiškinsi. Jai nė nepradėk aiškinti, tuojau papūs lūpas. Kaip ji vakar vakare jam pagrasino?.. A!.. Tu tą dar atsiminsi!.. Žinoma, atsimins, kodėl turėtų užmiršti? Ir taip apie ją viską atsimena.

Paskui Vyniautas vėl galvojo apie tuos gyvenimo gabalus. Gal – tarpus? Ne, gabalus, nes tarpai nieko nesveria, o gabalai – sunkūs. Sunkiausias buvo Klaipėdoje. Nelabai lengvas ir kitas, jau čia, namuose, kol pakabino ant sienos Petrošiaus lazda. O dabar gyvena dar vieną, kuris taip pat turės kažkuo pasibaigti. Todėl jam ir reikia planuoti savo gyvenimą. Gerai buvusiems kla- sės draugams, tie vis tiek nieko neišplanuos: arba įstos Vilniuje, Kaune mokytis, arba visus paims į kariuomenę. O jam reikia da- bar. Ne atskirai kiekvienam gyvenimo gabalui (juk nežinai, kuo kiekvienas baigsis), o visam gyvenimui, kurio pačią pabaigą ir taip visi žino. Susigalvoti kažkokį tikslą. Tokį tikslą, ant kurio tie gabalai tvirtai susivertę ir nesilankstytum į visas puses kaip tas dirvų šermukšnis. Vargšė Milda Marija. Ta net ne kaip šermukš-

nis, o kaip lapas, vėjo genamas išilgai žvyrkelio. Neužsikabino net už savo vaiko. O gyvenimo tikslą ar galima pačiam susigalvoti? Vargu. Gal tas tikslas – visai ir ne tikslas, o tiktai jausmas, kad turi jį arba neturi. Dar vasarą ten ant suolo yra kalbėjęs apie tai su motina. Ji pirmoji ir pasakė, jog kiekvienam žmogui reikia turėti tikslą. Jeigu neturėsi, vis dažniau pradėsi lįsti į galvą mintys, kad niekam nesi reikalingas pasaulyje.

– O koks tavo tikslas?

– Tu.

Jis net sumišo. Paskui ji paaiškino: jeigu tai tavo vaikas ar kitas mylimas žmogus, kuriam sieki laimės. O dar yra kunigas, gydytojas, mokytojas... Tik ne jie pasirenka tikslą, o tikslas – juos, ir tada tai yra pašaukimas.

Šiandien, klausydamasis pūgos, Vyniautas suprato, kad niekam nebus pašauktas. Kartą jau buvo tėvų pašauktas gyventi, ir jokio balso daugiau iš niekur nebeišgirs. Ir neturės jis nei vaiko, nei kito mylimo žmogaus, dėl kurio... Tokie neturi. Bet juk kažkaip gyvena? Gyvena. Pilna žemė gyvena.

Jis pasižiūrėjo į Petrošiaus lazda. Petrošius turėjo. Numirė ant šiaudų ratuose, bet turėjo.

Jam pasigirdo, kad motina virtuvėj su kažkuo kalbasi, paskui tarpdury nepasibeldusi pasirodė pati Milda Marija.

– Labas!.. Vis guli ir guli...

Priėjo prie stalo, klestelėjo ant kėdės, pasirėmė ranka galvą.

– Jėzau, Vyniautėli, kaip man šiandien bloga!.. Tris kartus vėmiau, o galvą skauda!..

– Pijokams kitą rytą visuomet skauda.

– Bent jau tu nebebark manęs! Ar tau manęs nėra maž ir negaila?

Vyniautas nutylėjo.

– Gal turi tavo motina kavos? Esu girdėjusi, kad mokytojai rytais visuomet geria kavą. Paprašyk, kad išvirtų, ką?..

– Motina negeria ryto metą kavos, ir nežinau, ar turi. Drungilienė tikrai turi, bet kad išvažiavusi.

– Vyniautėli, kaip man plėšia galvą!.. Vyniautėli mieliausias, Vyniautėli brangiausias!..

Neatsimena ji, kad vakar grasino viską atsiminti. Nebūtų per tokią pūgą atėjusi.

– O gal tau, kaip tikrai pijokei, šimtą gramų įpilti?

– Oi!.. Neprimink!.. Čia pat susivemsiu!.. O galvą plėšia!..

Burbėdamas kažką sau po nosim, Vyniautas atsikėlė iš lovos ir nuklibinkščiavo į virtuvę, jam pačiam per tokią pūgą koją skaudėjo, tik motinai nesisakė.

Neturėjo motina jokios tabletės nuo galvos skaudėjimo. Ir kavos neturėjo, o iš Drungilienės kaip ims nesiklaususi?

– Persišaldžiusi yra, laksto visą žiemą plika galva! O gal ir gripas prikibo? Išvirsiu liepžiedžių, įdėsiu medaus ir spirito įpilti, tegu išgeria karštą ir tuojau pat eina namo. Ir tu išgerk.

Iš kur motina galėjo žinoti? Apie vakar dieną nieko jai nepasakojo. Atsisėdo ant lovos krašto, o Milda Marija sėdėjo priešais, dabar jau abiem plaštakom susispaudė smilkinius. Motina padėjo abu puodelius ant stalo, į vieną parodė pirštu Vyniautui:

– Čia tavo. O tu, Mildute, gerk tokią karštą, kaip tik gali!

Kai motina išėjo, ji pasriaubė du gerus gurkšnius:

– Keista ta arbata kažkokia...

– Tavo jau skonis pagedęs!..

Dar pasiurbė, pasiurbė, o Vyniautas sėdėjo ir žiūrėjo, kaip

jos veidą išmuša ir raudonis, ir prakaitas. Ji pati klausėsi savęs nustebusi:

– Kad kaitina!..

– Gerai, kad kaitina. Tave dar ir pakepinti reikėtų.

– Kas galėtų su tavim tokiu gyventi? Dėl menko nieko burbėtumi ir burbėtumi?.. Nuo ryto lig vakaro, kaip pervažiuota pelkė...

– Čia ne menkas niekas, pati žinai.

– O ką aš jau taip žinau? Pats šalip sėdėjai!..

– O kiek kartų nesėdėjau?.. Tuose kursuose?..

– Kelis...

– Gerk, kol karšta!..

Milda Marija siurbčiojo, siurbčiojo tą arbatą, kol visą išsiurbčiojo, dabar sėdėjo priešais raudona kaip aguona. Įėjo motina:

– O dabar renkis, Mildele, ir leiskis į kojas! Parėjusi mitriai po patalais!..

– Ačiū, tamsta mokytoja!..

Vyniautas ją palydėjo iki gonkų. Fuj, kaip negerai išėjo! Per tą Mildą Mariją turėjo apgauti pats savo motiną.

Pūga jau buvo apimusi, bet vėjas dar kėlė ant žvyrkelio smulkias sniego dulkes. Tose baltose dulkėse ji ir pranyko. Gal pranyks taip ir gyvenime, nieko negali žinoti.

3.

Pagaliau Vyniautas nusipirko savo fotoaparata. Nufotografavo kieme motiną, paskui Drungilienę, paskui abi kartu prie mokyklos gonkų. O daugiau nebuvo ko fotografuoti. Žiemos pabaiga

pasitaikė visai negraži, sumurusi, kelis kartus spragtelėjo sodą su juoduojančiais tuščiais inkilais. Pakabino aparatą ant sienos šalia Petrošiaus lazdos.

O pavasaris šiomet atėjo staigiai ir netikėtai. Rodos, kaip galėtų ateiti netikėtai, vos ne nuo paties viduržiemio visi jo pradeda laukti, visi žino, kad ateis? Rytais, išėjęs į kiemą, jau nebepamiršti apsidairyti aplinkui, pakelti galvos į dangų, palaikyti prieš vėją atsukto skruosto: ar vis dar pučia žiemiškai žiaurus, ar jau šiltesnis, minkštesnis, atsiduodantis būsimais atodėkais?

Per kelias dienas nuėdė sniegą saulė ir šilti plynaukštės vėjai. Tik anksti rytais, einant į būdelę, traškėdavo po kojomis plonas gruzdus ledelis. Pirmieji paskrido juodai mėlyni Vyniauto varnėnai. Čiauškėjo, spurdėjo kiekvienas prie savo inkilo, kiekvienas ant savo pamėgtos šakelės. O zylutės – ne. Jos tiktai nardė, purpčiojo po obelis, ieškomamos vabaliukų, lendančių iš po atkuntančios žievės.

Tą rytą Vyniautas vienas pats stypsojo autobuso stotelėje. Nebuvo daugiau važiuojančių, nesimatė žvyrkelyje ir Mildos Marijos, atskubančios iš ten, iš pakalnės pusės. Vėl nenakvojo namie. Ir staiga išgirdo garsų gandro kalenimą. Užvertęs galvą, paukštis kaleno, taukšėjo, klaksėjo, užmiršęs visus savo didžiosios kelionės vargus, norėdamas pranešti, kad grįžo, kad yra gyvas ir sveikas, visą vasarą žiūrės iš aukštai į kiekvieną, kaip ir dera tikram šeimnininkui. Jis taip aiškiai regėjosi lizde virš medininko. Dar ne skaidriai mėlyno, tiktai šiek tiek mėlynėsni dangaus fone. Vyniautas nuskubėjo atgal savo aparatą.

Paskui fotografavo sode varnėnus. Visus, kad nė vienas neliktų nuskriaustas. O autobusus, žinoma, seniai važiavo ir pravažiavo. Net nestabtelėjo stotelėj, nes iš tolo vairuotojui

matėsi, kad šį rytą nestovi žvyrkelio pakrašty joks keleivis. Tiek jau to, Palis nesibars, kad Vyniautas šiandien taip pavėlavo.

Ir visą dieną galvojo apie savo gandrą. Jo parskridimas pavasarį nėra šiaip sau kas, o tikras įvykis, pats paukštis tą suprantą. Ne savo patelei kalena, kuri dar nė neparskridusi. Žmonėms. Kaip koks juodai baltas pranašas, niekuomet neskelbiąs blogos ateities. O kai kieme pradėjo rinktis vaikai ir rodyti į dangų pirštais, liovėsi kalenęs ir stovėjo, kiek pakreipęs į šalį snapą, žiūrėdamas į juos viena akimi. Jam pačiam teks auginti ir mokyti savo vaikus.

Dabar jau ne kiekvieną kartą Vyniautas ir išvažiuodavo į darbą, ir grįždavo iš jo kartu su Milda Marija. Labai dažnai vienas.

Į darbo dienos pabaigą, pirma apsidairę ant šaligatvio, pro kirpyklos duris šmurkšteldavo po du, kartais ir po tris jaunus vyrus. Matyt, vedę, kad pirmiau apsidairo. Ten, aname kambarėlyje, kur jie laistė pirmąją Mildos Marijos algą, jų visuomet laukdavo ir stalo kampas, ir šimtgraminė stiklinėlė.

– Šėtonai, ne bobos!.. – piktinosi Palis. – Užkandinę atidare!.. Reiks sakyti!..

Bet kažkodėl nieko nesakė. Nei joms, nei kam kitam. Kai paskutinį kartą Vyniautas buvo užėjęs apsikirpti, juodas krėslas su ranktūriais tuščias stovėjo prieš veidrodį, Razmienė kirpo kažkokį vaiką, Milda Marija be darbo sukinėjosi prie lango, bet sėstis ir kirptis nepakvietė. Kai jis klausiamai pasižiūrėjo, pasakė:

– Aš nebekirpsiu tavęs daugiau! Tie tavo plaukai – kaip žagarai šarkos lizde. Kaip nekerpu – taip man neišeina... Brone, gal tu apkirpsi?

– Apkirpsiu, apkirpsiu, šitai jau baigiu.